

Seriál Lichtenštejnové na Moravě

„Savojka“? Žena s dobrým srdcem

PAVEL JUŘÍK

V šestém díle seriálu se seznámíme se životními osudy reformátorky, mecenášky a kandidátky na blahořečení z rodu Lichtenštejnů. Její reformy byly ve své době převratné a předběhly dobu. Její soukromý život byl spojen s velkou láskou, ale i rodinnými tragédiemi.

Princezna Marie Terezie z Lichtenštejna (1694 – 1772) se po smrti svých bratrů a otce knížete Jana Adama I. (1657 – 1712), který položil základy Lichtenštejnského knížectví, ujala dědictví. Tvořila ho panství Kostelec nad Černými lesy, Škvorec, Uhříněves, Plaňany, Rataje nad Sázavou a Kounice (východně od Prahy) a Čechy pod Kosířem na Moravě.

ŠTĚDRÁ A OSVÍCENÁ

Štědrá vévodkyně (zvaná lidově „Savojka“ nebo „Cafojka“) obdarovala všechny kostely na svých panstvích, mnoho kostelů a far opravila nebo postavila, zakládala a finančně podporovala obecní školy. Významná byla i její školská reforma z 15. srpna 1755, při které na každém panství zří-

ŠPITÁL. Na svou dobu velký špitál dala postavit vévodkyně Savojská se svým manželem v Kostelci nad Černými lesy. Zdroj: archiv autora

dila nadací, ze které učitelé dostávali pevný plat od vrchnostenského úřadu a od lesního úřadu navíc bezplatně dříví na topení.

Dne 14. března 1736 učinila výjimečný krok, když zbavila černokostelecké měšťany poddanství. Ve městě postavila kostel Svatých Andělů

Strážných, do jehož ochrany své poddané světila.

Ve Vídni založila tzv. Šlechtický ženský ústav (zvaný Savojský), kterému darovala dva domy a zahradu. Své dědice zavázala k tomu, aby každé chovance, která v ústavu stráví tři roky a provdá se nebo z něj vystoupí, vyplatili 2000

zlatých. Založila také nadaci pro Savojskou šlechtickou akademii „Savoy'schen Stiftung“ – „Ritterakademie“ – ta byla později spojena s rytířskou akademií císařovny Marie Terezie (zal. 1778).

Vévodkyně a její manžel nezapomínali ani na staré, chudé a opuštěné lidi. V Kostelci již v roce 1714 rozšířili existující špitál Smiřických na kapacitu dvanácti osob a roku 1724 ji vévodkyně zdvojnásobila. Špitál měl centrální horkovzdušné vytápění. Menší špitál pro sedm žen založila i v Kounicích. Když byla neúroda, dala otevřít panské sýpky a o poddané se postarala.

Vévodkyně kontrolovala svá panství, schvalovala všechny projekty a dary. Poddaní se na ni mohli obracet i přímo a v češtině, bez pomoci panských úředníků. Proto dala vyhlásit, že se lidé mohou na ni písemně či osobně obrátit.

Vévodkyně Marie Terezie Savojská zemřela ve Vídni 20. února 1772 ve věku 77 let a byla pohřbena v Savojské hrobce chrámu sv. Štěpána ve Vídni, po boku svého manžela. Podle pověsti byla lidem nazývána dobrotivou „Bílou paní“ a měla se zjevovat na zámku ve Škvorci nebo v zájezdním hostinci „U Lva“ v Úvalech.

Manžel Marie Terezie zemřel při honu

Za manžela si Marie Terezie vybrala, i s pomocí strýce polního maršála Josefa Václava z Lichtenštejna, synovce geniálního vojevůdce prince Evžena Savojského. Odmítla svatbu ve Vídni a 24. října 1713 se v Kostelci nad Černými lesy provdala za Tomáše Emanuela vévodu de Savoy-Carignan, prince z Piemontu, markraběte ze Saluzza, hraběte ze Soissons (1687 – 1729). Jeho pluk kyrysníků se u černokosteleckého zámku utábořil již v září. Během necelého roku od svatby se novomanželům na-

PORTRÉT. Marie Terezie, vévodkyně savojská. Foto: wikipedia.org

rodil jediný potomek – syn Evžen Jan (1714 – 1734). Velmi šťastné manželství skončilo

šestnáct let po sňatku, když vévoda na černokosteleckém zámku zemřel. Při honu v oboře u zámku v Kolodějích se nakazil neštovicemi.

Princ Evžen Jan zemřel v necelých dvaceti letech na vojenském tažení proti Francii v listopadu 1734 na zimnici u Manheimu (jiné zdroje uvádějí, že se utopil). Mladý vévoda měl před sebou skvělou budoucnost – ve svém věku již měl hodnost nejvyššího polního strážmistra, řád Zlatého rouna a měl se oženit s vévodkyní di Massa e Carra v Itálii. **(jr)**

ZBOŽNOST

Procesí k Donátovi

Vévodkyně od roku 1760 poručila zvonit při všech bouřích v kostelích a ve zvoničkách. V lednu 1766 zřídila zvláštní fond, kterému věnovala kapitál ve stavovských dlužních úpisech v celkové výši 22 206 zlatých s pětiprocentním ročním úrokem, které byly určeny na pomoc poddaným v případě požáru či krupobití. V roce 1765 se vévodkyně Marie Terezie rozhodla objednat sochy svatého Donáta – patrona proti krupobití, bouřce a moru, pro každé své panství. Kolem sochy bývají do čtverce vysázeny čtyři stromy (lípy). Také nařídila, aby se k sochám svěřence konala procesí za odvrácení špatné úrody a počasí, zejména pak krupobití.